ស្វែងយល់នូវព្រះពុទ្ធដីកា «ពៀររំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ»

នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ ការកំណត់យកព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋត្រូវបានអនុវត្តជាច្រើនជំនាន់ ។ បាវចនាជាតិកម្ពុជាចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាគឺ "ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ" ។ ក្នុងមាត្រា៤៣ វាក្យខ័ណ្ឌទី៣ ក៏បានចែងដែរថា "ព្រះពុទ្ធសាសនាគឺជាសាសនារបស់រដ្ឋ" ។ ដូច្នេះព្រះពុទ្ធសាសនាបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅនៅក្នុងទំនៀមទម្លាប់ប្រពៃណីខ្មែរជាយូរលង់ណាស់មកហើយ ។

នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ សេរីភាពនៃការគោរពប្រតិបត្តិសាសនា ត្រូវបានកាត់បន្ថយពីកម្រិតទាបបំផុតមកដល់កម្រិតសូន្យសុង ។ ប្រជាជនដែលបានឆ្លងកាត់របបនេះយល់យ៉ាងច្បាស់ថា ខ្មែរក្រហមបានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនាក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ។

"ការធ្វើទុកបុកម្នេញលើសាសនា"គឺជាបទឧក្រិដ្ឋមួយក្នុងចំណោមបទឧក្រិដ្ឋមួយចំនួនដែលស្ថិតក្នុងច្បាប់កាត់ទោសមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ។ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឲ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិប-តេយ្យ ត្រូវបានឡាយព្រះហស្តលេខាដោយសម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ ព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ២០០១ ។ នៅក្នុងជំពូកទី១ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ មាត្រា១បានកំណត់ច្បាស់ថា "ច្បាប់នេះរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងវិនិច្ឆ័យទោសមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងជនទាំងឡាយណាដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនិងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា រំលោភទៅលើច្បាប់និងទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ហើយនិងរំលោភលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ ១៧ មេសា ១៩៧៥ដល់ថ្ងៃ៦ មករា ១៩៧៩ ។"

ដោយសារមានជំនឿលើព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងមុតមាំ ប្រជាជនខ្មែរមួយចំនួនដែលនៅរស់នៅតាមស្រុកស្រែចម្ការពុំបានគិតគូរល្អិតល្អន់ពីទង្វើដែលខ្មែរក្រហមបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ ថាជាបទល្មើសកម្រិតអន្តរជាតិធ្ងន់ធ្ងរនោះឡើយ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះទៀតសោត ជនរងគ្រោះមួយចំនួនមិនចង់រំឭកឡើងវិញនូវអតីតកាលដ៏ខ្មៅងងឹតដែលគ្របដណ្តប់ដោយអំពើឃោរឃៅព្រៃផ្សៃរបស់មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមឡើយ ហើយសុខចិត្តទទួលរងការឈឺចាប់និងរស់ជាតិល្វីងជូរចត់យ៉ាងស្ងាត់ស្ងៀមទៅវិញដោយសារតែការភ័យខ្លាច ។ លើសពីនេះទៅទៀត មីងមា លោកយាយ លោកតាខ្លះ បានលើកយកទស្សនៈព្រះពុទ្ធសាសនា"ពៀររំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ"ដាក់ក្នុងចិត្ត ហើយបង្វែរជីវិតចេញពីយុត្តិធម៌ទៅវិញ ។

ទន្ទឹមនឹងនេះ ក៏នៅតែមានអតីតខ្មែរក្រហមមួយចំនួនទៀតយល់ច្រឡំដែរថា ទង្វើរបស់ខ្មែរក្រហមដែលបានប្រព្រឹត្តចំពោះជនរងគ្រោះរបស់ខ្លួន មិនគួរត្រូវបានរំឭកឡើងវិញទេ ពីព្រោះវាគឺជារឿងអតីតកាលដែលកន្លងហួសជាយូរឆ្នាំមកហើយ ។ ខៀវ សំផន អតីតគណៈប្រធានរដ្ឋនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបាននិយាយនៅឯសន្និសីទសារព័ត៌មាន នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៨ ជាភាសាអង់គ្លេសទាំងរដាក់រដុបថា "រឿងដែលកន្លងហួសទៅហើយឲ្យវាហួសទៅចុះ" ។

ប្រសិនបើយើងបណ្តោយឲ្យអតីតកាលនៃកម្មពៀររបស់ខ្មែរក្រហមកន្លងហួសទៅនោះ បញ្ជាក់ថា វាមិនមែនជាទង្វើមួយនៃ"ពៀររំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ"ទេ ពីព្រោះថា ប្រសិនបើយើងមិនស្រាយពៀររបស់ខ្មែរក្រហមចេញទេ ពៀរនេះក៏ចេះតែមានតទៅទៀត ។

ពាក្យថា "ពៀរ" មានន័យថា "ចំណងចិត្តក្រោធដែលចងដោយព្យាបាទ បម្រុងនឹងសងសឹកវិញ, ចំណងចិត្តជាសត្រូវៈ

ចងពៀរ, ស្រាយពៀរ, មនុស្សមានពៀរ» ។ ចំណែកឯពាក្យថា «ពៃរ៍» ក៏មានន័យដូចគ្នាទៅនិងពាក្យ«ពៀរ»ដែរ ។ ខ្មែរប្រើពាក្យនេះជាបរិវារស័ព្ទសម្រាប់និយាយផ្សំនឹងពាក្យ«ទោស» គឺថាៈ ទោសពៃរ៍ គឺទោសនឹងពៀរ ឬទោសជាពៀរ ។ ពាក្យក្លាយរបស់ពាក្យ«ពៃរ៍» គឺ «ពៃរី» មានន័យថា អ្នកមានពៀរ, អ្នកចងពៀរ, បច្ចាមិត្ត, សត្រូវ ។ ច្រើនប្រើក្នុងពាក្យកាព្យៈ «យោធាឥតរានឹងពៃរី ប្រយុទ្ធវក់វីយ៉ាងអង់អាច ធ្វើឲ្យសត្រូវបាក់ខ្ចបខ្ចាចថយរត់ប្រសាចលែងងាកក្រោយ» ។

ក្នុងន័យព្រះពុទ្ធសាសនា«ពៀរត្រូវរំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ» គឺសំដៅលើ«ការរួចចាកពៀរព្រោះស្រាយពៀរ» មានន័យថា កាលបើបានដាចងពៀររួចទៅហើយ ដែលបានរួចរំដោះចាកពៀរលែងមានតទៅទៀត ព្រោះស្រាយចំណងពៀរនោះឲ្យជ្រះស្រឡះចេញ បើមិនស្រាយចេញទេ ពៀរក៏ចេះតែមានតៗទៅទៀត ។ ដូចពាក្យកាព្យថា «ទីឃាវុកុមារមានវាចារណ៍ចៀសពៀរបាន ទើបមានសុខក្សេមក្សាន្ត បានសោយរាជ្យគ្រងរដ្ឋពីរ» ។(រឿងទីឃាវុកុមារនិងព្រះបាទព្រហ្មទត្តក្នុងទីឃាវុកុមារជាតក ជាពុទ្ធភាសិត) ។

តាមពុទ្ធវចនាលោកថែងថា «ពៀររំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ» ។ តើការដែលយើងនាំយកមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមកកាត់ទោស ចាត់ទុកជាការចងពៀរដែរឬទេ? ឆ្លើយនឹងសំណួរនេះ ព្រះមហាសុមេធាធិបតី ទេព វង្ស សម្តេចព្រះសង្ឃរាជគណៈមហានិកាយនៃកម្ពុជា បានមានសង្ឃដីកាថា វាអត់មានពៀរទេ ក៏ប៉ុន្តែបើពៀរតទៅទៀតនោះ អាបួនទោសងដប់នោះ ។ បើដល់កាត់ទោសនោះ វាចេះតែខុសទៅ វាចេះតែអូសទាញទាំងអាអ្នកទាំងអស់គ្នាហ្នឹង បើមិនពៀរនឹង ប៉ុល ពត ចុះ ប៉ុល ពត ទៅយកឯណា បើ ប៉ុល ពត ងាប់បាត់ទៅហើយ ។

ថ្វីដ្បិតតែមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមមួយចំនួនដូចជា សុន សេន, ប៉ុល ពត និង កែវ ពក បានស្លាប់ទៅហើយក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែនៅមានមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមដែលនៅរស់មួយចំនួនទៀត ដូចជា ខៀវ សំផន, នួន ជា, អៀង សារី, អៀង ធីរិទ្ធ និង តាម៉ុក ជាដើម ត្រូវតែមានចំណែកក្នុងការទទួលខុសត្រូវចំពោះអ្វីដែលបានកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលនៃការគ្រប់គ្រងអំណាចរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

អំពើរបស់មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលធ្វើឲ្យបាត់បង់ជីវិតប្រជាជនដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ហ្នឹង តើគួរតែត្រូវបានកាត់ទោសឬក៏បណ្តោយទៅតាមកម្មពៀរ? ឆ្លើយនឹងសំណួរនេះ ព្រះមហា-សុមេធាធិបតី ទេព វង្ស បានមានសង្ឃដីកាថា មិនមែនបណ្តោយតាមកម្មពៀរទេ ។ អ្វីត្រូវតែវិនិច្ឆ័យទាំងអស់ ក៏ប៉ុន្តែ វិនិច្ឆ័យឲ្យមានយុត្តិធម៌ផង សូមឲ្យវិនិច្ឆ័យមានយុត្តិធម៌តាមរយៈសាសនាផង ។...កុំឲ្យប្រកបនូវការគំរាមកំហែង ការប្រមាថមើលងាយមើលថោកតបត ក្រែងពៀរហ្នឹងវាតគ្នាតទៅទៀត ។

ចំណែកសម្តេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ប៊ួរ គ្រី ព្រះសង្ឃរាជគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានមានសង្ឃដីកាថា រឿងតុលាការ រឿងកាត់ទោសខ្មែរក្រហមអីទាំងអស់ហ្នឹង អាត្មាក្នុងឋានៈជាអ្នកបួស ។ អ្នកបួស បើយោងទៅតាមព្រះពុទ្ធដីកា សម្តេចព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ស្តេចទ្រង់មានព្រះទ័យមេត្តាករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ។ គឺថាមិនចំពោះថាអ្នកហ្នឹងជាស្អីទេ គឺទ្រង់មានព្រះទ័យអ៊ីចឹង សូម្បីតែទេវទត្តដែលតាមធ្វើគុតព្រះពុទ្ធអង្គ ព្រះពុទ្ធអង្គក៏ស្តេចទ្រង់ព្រះពុទ្ធានុញ្ញាតឲ្យបួលគាល់ដែរ ។

សម្តេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ប៊ួរ គ្រី បានមានសង្ឃដីកាបន្តទៀតថា បើយើងគិតទៅតាមរបៀបខ្មែរយើងតាំងពីបរមបុរាណមក លោកថា «កាត់ទឹកមិនដាច់ កាត់សាច់វាឈឺ» អាហ្នឹងក៏មួយនៅក្នុងចំណោមពាក្យខ្មែរយើងដែលមានច្រើនមក ។ មួយទៀតគេថា «យល់ញាតិ ឃ្លាតច្បាប់» ។ អាហ្នឹងក៏មួយទៀតដែរ ។ អ៊ីចឹងសង្គមខ្មែរយើងយកមកប្រើទាំងអស់ ច្បាប់ក៏ប្រើ សាច់ញាតិក៏ប្រើ ប្រើទាំងពីរ ។

សុភាសិតខ្មែរទាំងពីរឃ្លា ពិតជាត្រឹមត្រូវណាស់ ។ «កាត់ទឹកមិនដាច់ កាត់សាច់វាឈឺ» ជារឿងមួយពិបាកខ្លាំងណាស់ ហើយជារឿងឈឺចាប់ទៀតផង ។ ក្នុងលោកយើងនេះ គ្មានអ្វីដែលថាមិនអាចដោះស្រាយបាននោះទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែត្រូវការពេលវេលាយូរបន្តិចប៉ុណ្ណោះ ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យសង្គមមួយមានការអភិវឌ្ឍ និងក្លាយទៅជានីតិរដ្ឋ យើងត្រូវពុះពារឧបសគ្គគ្រប់បែបយ៉ាង និងទ្រាំទ្រការឈឺចាប់មិនតិចឡើយ ។ ស៊ូទ្រាំការលំបាក និងការឈឺចាប់មួយរយៈពេល ប្រសើរជាងការបណ្តែត

បណ្តោយឲ្យមានការលំបាកនិងការឈឺចាប់បន្តនាំមុខយើងជារៀងរហូត ។ “យល់ញាតិឃាតច្បាប់” ក៏ជារឿងពិតមិនប្រកែកបានដែរនៅពេលដែលយើងចេះតែបន្តការយោគយល់គ្នាការអធ្យាស្រ័យឲ្យគ្នាដោយគ្មានដែនកំណត់នោះ ។ ការប្រើមនោសញ្ចេតនាហួសហេតុក្នុងការលើកលែងទោសឲ្យគ្នាជាហេតុធ្វើឲ្យច្បាប់មានតួនាទីកាន់តែតិចតួចនៅក្នុងដំណើរការសង្គមដើម្បីឈានទៅរកនីតិរដ្ឋ ។

សម្តេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ប៊ួរ គ្រី បានមានសង្ឃដីកាបញ្ជាក់ទៀតថា ពាក្យថា“អភ័យ” បានន័យថា គេយកមក គេអប់រំឲ្យកែចិត្ត កែគំនិតប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវល្អវិញ ដូចជាអង្គុលីមារអ៊ីចឹងដែរ ព្រះពុទ្ធអង្គទៅបញ្ឈប់កុំឲ្យអង្គុលីមារហ្នឹងធ្វើការអាក្រក់ តែលោកយកមកអប់រំឲ្យបួស ហ្នឹងអប់រំមួយហើយ ។ តែយើងមិនមែនថា ឲ្យមកបួសអ៊ីចឹងទេ យើងអាចថាមកចូលអប់រំទៅតាមផ្លូវសង្គមដែលយើងត្រូវការដែលយើងនាំគ្នាជួយកសាងជាតិទៅតាមផ្លូវណាដែលល្អអ៊ីចឹងទៅ ។

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចេញច្បាប់មួយដាក់ខ្មែរក្រហមឲ្យនៅក្រៅច្បាប់ ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្ននេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានអនុញ្ញាតឲ្យចូលរួមរស់ក្នុងសង្គមជាតិកម្ពុជាវិញ ហើយបានលើកលែងទោសដល់មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមួយចំនួន ដូចជាករណី អៀង សារី ជាដើមដែលត្រូវបានតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនកម្ពុជាកាត់ឲ្យជាប់ទោសពីបទប្រល័យពូជសាសន៍នៅឆ្នាំ១៩៧៩ ។ រីឯច្បាប់ដើម្បីកាត់ទោសខ្មែរក្រហមគឺជាការស្រាយ“ពៀរ”ដែលធ្វើឲ្យស្របទៅតាមព្រះពុទ្ធបណ្តាំថា “ពៀររំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ” ។

ទាក់ទិននឹងសំណួរសួរថា តើក្នុងរបបខ្មែរក្រហមរឿងរ៉ាវនៃការសម្លាប់មនុស្ស វាជារឿងផ្លូវលោក ឬផ្លូវធម៌? ឆ្លើយនឹងសំណួរនេះ ព្រះមហាសុមេធាធិបតី ទេព វង្ស ក៏បានមានសង្ឃដីកាថា នេះបើតាមលោកតាពិចារណាក៏មិនជ្រៅជ្រះ មិនដាច់ស្រេចដែរ ។ ហេតុម៉េចបានថាដូច្នោះ? មកអំពីសត្វជាអ្នកអាស្រ័យកម្ម ។ “កម្ម” បានន័យថាអំពើដែលធ្វើ ។...មិនដឹងជាប៉ុល ពត គេចាប់ផ្តើមធ្វើ ឬក៏ជាពួកមួយមកពីផលហេតុអ្វី ។ បើថា ប៉ុល ពត គេមិនចាប់ផ្តើមធ្វើទេ អានេះពៀររបស់ពួកយើងហ្នឹង វាមានពៀរពីអតីតមក ។ “សោចបុព្វេ ចកត្ត បុញ្ញកា” នេះវាហុចឲ្យពីអតីតកាលមក “អតីតា ជាតបច្ចុប្បន្នា ធម្មា” នោះ ។

ក្នុងរឿងកម្មពៀរនេះ មានសំណួរចោទសួរថាតើមេដឹកនាំ

វត្តអម្ពិលបី
រូបថតឆ្នាំ១៩៧៩

ខ្មែរក្រហមសព្វថ្ងៃនេះបានទទួលកម្មដែលគេបានប្រព្រឹត្តហើយឬនៅ? ឆ្លើយនឹងសំនួរនេះ សម្តេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ប៊ួរ គ្រី មានសង្ឃដីកាថា ពិភពលោកគេស្អប់គាត់ គេដាក់ទោសគាត់ ទាំងអស់ហ្នឹងជាបាបកម្មរបស់គាត់ហើយ ឃើញទេអាហ្នឹងគាត់បាន

ទទួលរបស់គាត់ហើយ ។ សព្វថ្ងៃពិភពលោកមានអង្គការសហប្រជាជាតិជាដើម គេចេះតែទទូចដើម្បីនឹងកាត់ទោសដាក់ទោសគាត់ហ្នឹង អាហ្នឹងសុទ្ធតែបាបកម្មរបស់គាត់ហើយ ។

សម្តេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ប៊ួរ គ្រី មានសង្ឃដីកាបញ្ជាក់បន្ថែមថា ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់លោកថា យើងមានកម្មជារបស់ខ្លួន កើតមកមានកម្មមកជាមួយហើយ ។...បើអត់កម្មអត់កើតទេ កើតព្រោះកម្ម រស់នៅព្រោះកម្ម ស្លាប់ទៅក៏ព្រោះកម្ម ។

សម្តេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ប៊ួរ គ្រី មានសង្ឃដីកាបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមិនប្រើពាក្យថៃជន្យដាច់ខាត គឺសុទ្ធតែកម្មទាំងអស់ កម្មហ្នឹងនាំឲ្យទៅអីចឹង អំពើដែលយើងធ្វើហ្នឹងនាំយើងទៅអីចឹង ។...ប៉ុន្តែមនុស្សយើងបើយើងមិនជឿកម្ម យើងរកការស្ងប់អត់ឃើញទេ ក្នុងជីវិតរស់ក្នុងគ្រួសារក៏អីចឹង រស់នៅក្នុងសង្គមក៏អីចឹង ។

គ្រប់ទង្វើរបស់ខ្មែរក្រហមដែលបានប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងជនរងគ្រោះរបស់ខ្លួន មិនអាចចាត់ទុកថា ជាថៃជន្យបានឡើយ ។ វាសុទ្ធតែជាចេតនានៃកម្មដែលខ្មែរក្រហមបានសាងមកទាំងអស់ ។ ប្រសិនបើខ្មែរក្រហមមិនជឿថា នេះជាកម្មរបស់ខ្លួនទេនោះ ខ្មែរក្រហមពិតជាមិនអាចរស់នៅក្នុងសង្គមបានឡើយ ។ វិធីល្អបំផុតដើម្បីឲ្យខ្មែរក្រហមអាចរួមរស់នៅក្នុងសង្គមបានលែងមានកម្មពៀរតទៅទៀតនោះ គឺត្រូវតែស្រាយនូវចំណងកម្មពៀរទាំងអស់នោះឲ្យជ្រះស្រឡះតាមរយៈការដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់ ដើម្បីយុត្តិធម៌ និងការអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិកម្ពុជាឈានទៅរកនីតិរដ្ឋ ។

នៅក្នុងន័យព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏ដូចក្នុងន័យច្បាប់ដែរ ពៀរនឹងតាមផ្តន្ទាចំពោះអ្នកដែលប្រព្រឹត្តនូវអំពើបាប ។ ច្បាប់នឹងផ្តន្ទាទោសចំពោះបុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តខុសនឹងច្បាប់ ។ ផ្អែកតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ គឺបុគ្គលគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ ។ បើច្បាប់ផ្តល់យុតិធម៌ពិតប្រាកដ កម្មពៀរនឹងលែងកើតមានទៀតហើយ ។ ការនាំយកមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបខ្មែរក្រហមមកវិនិច្ឆ័យទោស គឺជាទង្វើមួយបង្ហាញនូវ“ពៀររំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ” ។ ហេតុនេះ ការនាំយកមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមមកកាត់ទោស ពុំមែនជាការចងកម្មចងពៀរនោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីធានាឲ្យមានយុត្តិធម៌មួយដែលមនុស្សទូទៅអាចទទួលយកបាន នោះទើបអាចចាត់ទុកថាជា“ពៀររំងាប់ដោយការមិនចងពៀរ”បាន ។ ទោះបីជាមានយល់ឃើញយ៉ាងណាក៏ដោយ សង្គមមានច្បាប់ ហើយច្បាប់មានតួនាទីសំខាន់ គឺស្វែងរកយុត្តិធម៌ជូនជនរងគ្រោះដែលត្រូវបានរំលោភនៅក្នុងច្បាប់នៃសង្គម ។

ឌួង សុភារិទ្ធ